

Cümlede Anlam

Cümlede anlam, bir cümlenin taşıdığı **anlam ilişkisini** bulma konusudur. İlişkiyi konuşanın tavrı ve **ipucu sözcükler** belirler.

1 Koşul ve Varsayım

- Koşul-sonuç: sonuç bir şarta bağlanır.
- Şart ipuçları: -sa/-se, eğer, şayet.
- Varsayım: olmayan durum olmuş gibi kabul edilir.
- Varsayım ipuçları: diyelim ki, farz et ki, tut ki.

2 Karşılaştırma ve Tanım

- Karşılaştırma: en az iki varlık kıyaslanır.
- Kıyas ipuçları: gibi, kadar, daha, en.
- Tanım: bir kavramın ne olduğu açıklanır.
- Tanım testi: özne ile yüklemi yer değiştir.

3 Olasılık ve Tahmin

- Olasılık: belirsizlik bildirir (belki, -ebilir).
- Tahmin: ipucuna bakarak geleceği kestirir.
- Tahmin çoğu zaman bir gözleme dayanır.

4 Pişmanlık ve Küçümseme

- Pişmanlık: yapılan ya da yapılmayan işe üzülmeye.
- Pişmanlık ipuçları: keşke, -seydi/-saydı.
- Hayıflanma: kaçan fırsata üzülmeye.
- Küçümseme: önemsiz görme; azımsama: az bulma.

5 Eleştiri ve Önceki ilişkiler

- Eleştiri: iyi ve kötü yönleri değerlendirme.
- Özeleştiri: kişinin kendini değerlendirmesi.
- Neden-sonuç ve amaç-sonuç da anlam ilişkisidir.
- Özel görüş bildirir, nesnel kanıtlanabilir.

Sık Karıştırılan İkililer

İkili	Ayırt etme yolu	Örnek
Olasılık / Tahmin	Gözleme dayalı kestirim var mı?	Hava karardı, yağmur yağacak gibi.
Tanım / Karşılaştırma	Kıyas sözcüğü var mı?	Başkent, ülkenin yönetim merkezidir.
Koşul / Varsayım	Diyelim ki, farz et ki var mı?	Diyelim ki okul tatil oldu.
Küçümseme / Eleştiri	Gerekçeli değerlendirme var mı?	Bu da ödev mi şimdi?
Pişmanlık / Özeleştiri	Keşke mi, hata kabulü mü?	Keşke erken kalksaydım.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

Cümlede Anlam: adım adım 5 örnek

ÖRNEK 1 ÖZELEŞTİRİ

"Sınava yeterince çalışmadığımı şimdi fark ediyorum, asıl hatam buydu." Anlam ilişkisi nedir?

- 1 Konuşan kendini değerlendiriyor.
- 2 "Asıl hatam buydu" eksikliği kabul ediyor.
- 3 Kendi davranışını değerlendirmek özeleştirmedir.

Cevap: Özeleştiri

ÖRNEK 2 KOŞUL-SONUÇ

"Servise yetişirsen ilk dersi kaçırmazsın." Anlam ilişkisi nedir?

- 1 "Yetişirsen" sözcüğündeki -se eki şart kurar.
- 2 Dersi kaçırmamak bu şarta bağlıdır.
- 3 Diyelim ki, farz et ki yok; varsayım değil.

Cevap: Koşul-sonuç

ÖRNEK 3 KARŞILAŞTIRMA

"Kuzenimin hikâyesi benimkinden daha heyecanlı ama daha kısa." Anlam ilişkisi nedir?

- 1 İki varlık var: iki hikâye.
- 2 "Daha" sözcüğü kıyas yapıldığını gösterir.
- 3 Özne-yüklem yer değiştiremez; tanım değil.

Cevap: Karşılaştırma

ÖRNEK 4 KÜÇÜMSEME

"Onun çizdiği de resim mi, üç çizgi atıp bırakmış." Anlam ilişkisi nedir?

- 1 Konuşan bir işi değerlendiriyor.
- 2 "... de ... mi" kalıbı işi önemsiz gösterir.
- 3 Gerekçeli değerlendirme yok; eleştiri değil.

Cevap: Küçümseme

ÖRNEK 5 TAHMİN

"Kantinin önündeki sıra çok uzamış, sıra bize gelmeyecek gibi." Anlam ilişkisi nedir?

- 1 Gözlem: sıra çok uzamış.
- 2 Kestirim: sıra gelmeyecek.
- 3 Kestirim gözleme dayanıyor, bu tahmindir.

Cevap: Tahmin

MİNİ TEST

Cümlede Anlam: 10 soruda kendini dene

Ad Soyad:

Tarih:

Doğru / Yanlış:

1. "Ödevini bitirirsen parka çıkabilirsin." cümlesindeki anlam ilişkisi nedir?

- A) Koşul-sonuç B) Tanım
C) Tahmin D) Küçümseme

2. "Keşke tatilde biraz kitap okusaydım." cümlesindeki anlam ilişkisi nedir?

- A) Varsayım B) Pişmanlık
C) Olasılık D) Karşılaştırma

3. "Ablam benden daha düzenli çalışır." cümlesindeki anlam ilişkisi nedir?

- A) Tanım B) Olasılık
C) Karşılaştırma D) Eleştiri

4. "Farz et ki bir gün boyunca görünmez oldun." cümlesindeki anlam ilişkisi nedir?

- A) Koşul-sonuç B) Tahmin
C) Pişmanlık D) Varsayım

5. "Bu kitabın dili sade ama konusu çok dağınık." cümlesindeki anlam ilişkisi nedir?

- A) Tanım B) Eleştiri
C) Varsayım D) Olasılık

6. "Onun yaptığı da maket mi, iki kutuyu yapıştırmış." cümlesindeki anlam ilişkisi nedir?

- A) Olasılık B) Tahmin
C) Küçümseme D) Tanım

7. "Stadyum ağzına kadar dolmuş, maç geç başlayacak gibi." cümlesi için hangisi doğrudur?

- A) Gözleme dayandığı için tahmindir.
B) Belirsizlik bildirdiği için olasılıktır.
C) Şart bildirdiği için koşul-sonuçtur.
D) Kıyas yaptığı için karşılaştırmadır.

8. Aşağıdakilerden hangisi olasılık bildirir?

- A) Bulutlar karardı, yağmur yağacak gibi.
B) Keşke şemsiyemi alsaydım.
C) Şemsiye yağmurdan korunma aracıdır.
D) Belki akşama doğru yağmur yağabilir.

9. Hangisinde özne ile yüklem yer değiştirince anlam bozulmaz?

- A) Bu yaz çok sıcak geçti.
B) Başkent, bir ülkenin yönetim merkezi olan şehirdir.
C) Kardeşim benden uzundur.
D) Belki yarın gelir.

10. "Diyelim ki" ipucu hangi anlam ilişkisine aittir?

- A) Tahmin B) Pişmanlık
C) Varsayım D) Eleştiri

Cevap anahtarı

1. A · Parka çıkmak, ödevi bitirme şartına bağlanmıştır.
3. C · İki kişi "daha" sözcüğüyle kıyaslanmıştır.
5. B · Kitabın iyi ve kötü yönleri değerlendirilmiştir.
7. A · Dolu stadyum gözlemine dayanarak kestirim yapılmıştır.
9. B · Tanım cümlelerinde özne ile yüklem yer değiştirebilir.

2. B · "Keşke" ve "-saydım" yapılmayan iş için üzüntü bildirir.
4. D · "Farz et ki" gerçek olmayan durumu kabul ettirir.
6. C · Yapılan iş önemsiz gösterilmiştir.
8. D · "Belki" ve "-abilir" yalnızca ihtimal bildirir.
10. C · "Diyelim ki" bir durumu olmuş gibi kabul ettirir.

Konunun tam anlatımı ve daha fazla soru:

tahtaapp.com/blog/dersler/8-sinif-turkce-cumlede-anlam-konu-anlatimi